WAARNEEMING

VAN

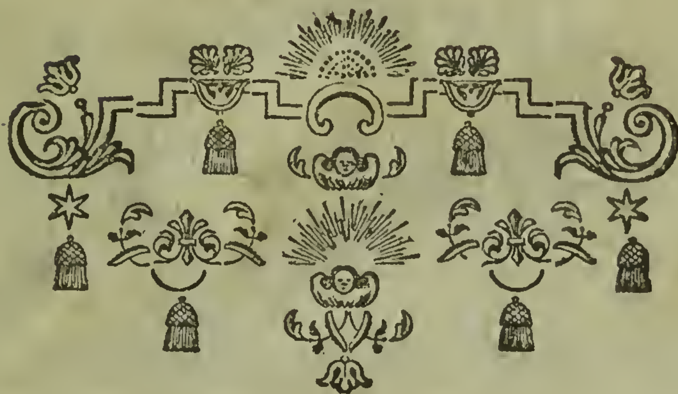
ALEXANDER PETRUS NAHUYS,

A: L: M: Philosophiæ en Medicinæ Doctor, midsgaders Lid van de Keizerlyke Academie der Natuur-Onderzoekers, en van het Bataavs Genoodschap der Proev-Ondervindelyke Wysbegeerte te Rotterdam.

OVER DE

INËNTING

VAN ZYNE EENIGE DOGTER.

Te HOORN,

By T. TJALLINGIUS,

MDCCLXXI.

VOORBERIGT.

Wanneer ik, in de maand November des voorleeden Jaars, de Inënting der Kinderpokjes, aan myne eenige Dogter, met het allergewenscht gevolg, verrigtede, dagte ik niet noodig te zyn, om daar van aan het Publicq verſlag te doen, als voor my zelven volkoomen overreed, dat de nuttigheid en veiligheid dezer bewerking door den goeden uitſlag, in een genoegzaam getal ingeënten, zoo buiten als binnen ons Vaderland, ten overvloede betoogd was, en dus niet behoevde door meer voorbeelden bevestigd te worden;

dog byzondere Redenen hebben my thans van gedagten doen veranderen, en besluiten om de Waarneeming daar van, met eenige bygevoegde aanmerkingen, zoo als dezelve hier volgd, door den druk gemeen te maaken.

WAAR-

WAARNEEMING.

Op alles oplettend, wat tot verbetering of uitbreiding der Konst, welke ik beoefene, ftrekken kan, en dus inzonderheid ook op alle Genees- en Behoedmiddelen, welke als zoodanigen van tyd tot tyd worden aangeprezen, konde het niet anders zyn, of een der gewigtigfte Behoedmiddelen, de Inënting der Kinderpokjes naamentlyk, moeste ook myne aandagt na zig trekken. De Stoffe was in zig zelve te gewigtig, de Voor- en Tegenfchriften te menigvuldig, en de befchouwing der Natuurlyke Kinderpokjes, in een aanmerkelyk aantal van Lyders, hadden my, tot myne fmerte, maar al te wel derzelver vreezelyke uitwerkfelen en verwoestenden aart leeren kennen, om niet met alle mooglyke oplettendheid dit opgegeeve Behoedmiddel te overweegen. De liefde tot myne Evennaasten, en inzonderheid die tot myn eigen Bloed, drong my hier ook toe ten fterkften. Niet zonder reeden bedugt, dat myne eenige Dogter, vroeg of laat, meede de woede van deeze verraderlyke Ziekte zoude moeten ondergaan, dagte ik gemoedshalve verpligt te zyn myne pogingen te verdubbelen, en my van het voor-

of nadeel, en de geoorloofdheid deezer bewerking, ten kragtigſten te overreeden. Geene moeite ſpaarde ik derhalve, om alle de beste Schryvers over dit onderwerp raad te pleegen, dezelve met den anderen te vergelyken, alle de redenen, zoo voor als tegen dezelve bygebragt, naauwkeurig en gemoedelyk te overweegen, en omtrent dit alles onpartydig te verkeeren. Het was derhalve ook niet, dan na een geruimen tyd dit onderwerp gewikt en overwogen te hebben, dat ik eindelyk ten kragtigſten gedrongen wierd de geoorloofdheid der Inënting, en de voordeelen der Ingeënte, boven die der Natuurlyke Kinderpokjes, te erkennen, en dus ook beſloot dezelve aan myn eenig Kind in het werk te ſtellen. Ik wagte derhalve maar na eene bekwaame gelegentheid, om deeze bewerking te onderneemen, en dezelve bood zig op den 26 November des voorleden Jaars hier toe aan.

Ses redenen waren 'er, welke my bepaalden, om de Inënting ter dier tyd aan myne Dogter te verrigten:

1. Doordien ik bekwaame gelegentheid had, om Etterſtoffe te krygen van Natuurlyke Kinderpokjes, die van een zeer Onderſcheide en Goedaartig zoort waren (*a*), en

(*a*) Ik zoude egter voor my geene zwaarigheid maa-

en daar en boven van een zeer gezond voorwerp, zynde de jongfte Suster van myne Vrouw',

maaken, om tot de Inenting de Stof van Zaamenvloeiende Pokjes te gebruiken, dewyl het my zeker toefchynt, dat de befmettende Stoffe van de Kinderpokjes altoos dezelve is, en dat het onderfcheid van meer of mindere kwaadaartigheid van Onderfcheide of Zaamenvloeiende Pokjes eeniglyk aan de byzondere gefteldheid der Voorwerpen, die door de befmettende Stoffe worden aangedaan, als meede aan de behandeling der Lyders, of aan bykomende Ziekten moet worden toegefchreven. Ik ben in dit myn gevoelen bevestigd 1. Door de evengelukkige gevolgen der Inënting met Etterftoffe zoo van Zaamenvloeiende als van Onderfcheide Pokjes. 2. Maar inzonderheid ben ik hier van volkoomen overreed door het geene ik in de Natuurlyke Pokjes niet eens, maar ontelbaare reizen, heb waargenomen, dat naamentlyk Een, Twee, jaa geheele Huisgezinnen befmet geworden zynde van Eén, welke door de allerergfte Zaamenvloeiende Pokjes aangetast zynde, daar aan ook overleed, egter alle niet alleen behouden zyn geworden, maar zelve de allerbeste Onderfcheide Kinderpokjes gehad hebben. Ik heb hier van onder andere, wanneer voor eenige Jaaren de Kinderpokjes alhier heerschten, in de Familie van myne Vrouw' een allerovertuigenst geval gehad van feven Kinderen, welke alle byna gelyktydig door hunnen Vader, die aan de allerkwaadaartigfte Zaamenvloeiende Pokjes overleed, befmet geworden zynde, egter alle feven van de allerbeste en Onderfcheide zoort van Pokjes wierden aangetast, en zonder eenig merkwaardig toeval herfteld. Op gelyke wyze heb ik weêrkeerig van de allerbeste zoort van Onderfcheide Kinderpokjes door befmetting de allerkwaadaartigfte Zaamenvloeiende zien voortkomen. En, eindelyk heb ik onderfcheide

 de

Vrouw', welke in het nabuurig Enchuifen, alwaar de Kinderpokjes toen fterk in zwang gingen, natuurlyk was befmet geworden.

2. Dewyl myne Dogter zeer fterk, gezond, (*b*) vrolyk en leevendig zynde, een al-

de Perzoonen, in een en hetzelve huisgezin, door Eénen en denzelven Lyder befmet, de Pokjes op zoo verfchillende wyzen zien krygen, dat de Eene dezelve van de allerbeste, de Andere dezelve van de allerflegfte zoort hadde.

Daar nu in deeze gevallen de befmettende Stoffe dezelve was, betuige ik niet te begrypen, hoe deszelvs uitwerkfelen zoo verfchillende hebben kunnen zyn, indien men zulks niet aan de door my bovengemelde omftandigheden wil toefchryven, want, zoo 'er onderfcheide zoorten van Pokftoffe waren, welke in aart van elkander verfchilden, zoo moest noodwendig volgen, dat yder zoort de zyne ftandvastig voortbragt in alle zoodanige voorwerpen, welke door een en dezelve perzoon befmet wierden; daar dit nu niet gefchied, maar dikwils veel eer het tegendeel, befluite ik na myne gedagten niet ongegrond, dat, de befmettende Stoffe der Pokjes altoos dezelve zynde, deszelvs verfchillende uitwerkfelen eeniglyk aan de door my opgegeeve omftandigheden zyn toetefchryven; ten minften ik zal voor my zulks blyven gelooven, tot dat ik of door myne eige, of door de bevinding van anderen, en de gezonde reeden van het tegendeel overreed zal worden.

(*b*) Immers zy was van haare geboorte aan door geene verkeerde en kwalyk geplaatfte lievde bedorven, en, daar de Natuur haar de vreie beweeging van haare ledemaaten goedgunftig gefchonken had, door geene banden of zwagtels op nieuws gekluisterd; geene prangende Keurslyven hadden haare te-

allergeſchikst voorwerp vóor de inënting was; temeer, doordien zy nu ruim twee en een halv Jaaren oud zynde, 'er voor de uitwerkſelen van het Zuur en de daar aan verknogte gevaarlyke en meermaalen doodelyke ſtuiptrekkingen, als mede voor pynlyke en ſomwylen te dugten zynde toevallen by het doorbreeken der tanden en kieſen, als hebbende de eerſten reeds allen, en van de laatſten agt, niets meer te vreezen was.

3. Dewyl de Natuurlyke Kinderpokjes zeer ſterk woededen niet alleen in de nabuuri-

tedere leden mismaakt, bedorven en den omloop der voedende ſappen paal en perk geſteld; geen broeiende hitte van Vuurmand, heete Vleſchen, dikke Kleederen, veere Bedden en warme Stooven hadden haare ledematen verzwakt; geene warme Drank of Lekkernyen haar Maag ontſteld of haar Spysverteering bedorven, en geenerleie Ziekte had immer haare gezondheid ontſteld. Integendeel genoot zy van het ogenblik van haar aanzyn de vreie beweeging van alle haare ledematen; eene gemakkelyke en lugtige kleeding en de toegang tot de vreie lugt gewenden haar van haare vroege jeugd aan deszelvs wisſelvalligheden; een bed van Varen, ſchoon nog zagt nog warm zynde, verſchafte haar egter eene gezonde en verkwikkelyke ſlaap; het trapswyze begonne en vervolgens dagelyks herhaalde bad van koud water, zelvs in het felſte van den Winter, veroorzaakte door deszelvs verſterkende kragt eene natuurlyke en genoegzaame warmte in haare leden, en eene friſche teug koud water voor alle drank hield haar Spysverteering in eene geregelde order.

rige Stad Enchuizen, maar ook reeds, langs de Dorpen in de Streek, onze Stad langzaam naderden, en het dus te dugten was, dat wy wel haast de verwoestende gevolgen daar meede van ſtonden te ondervinden. (*c*)

4. Dewyl de beſmettelyke Rotziekten van den Hervst, otſchoon dit jaar van weinig belang geweest zynde, reeds geheel en al ophielden, en 'er daar en boven geene beſmettende Ziekten, van wat aart dezelve ook weezen mogten, in de Stad waren, welke op een ander tyd mooglyk tot verzwaaring der Inënting zouden hebben kunnen verſtrekken. (*d*)

5. Dewyl de tyd van het jaar wegens de koudere lugtsgeſteldheid my de allergevoege-

(*c*) Wy zyn egter daar van door de Goddelyke goedheid verſchoond gebleven, hebbende zig de Pokjes alleen aan de Dorpen rontom de Stad gelegen bepaald.

(*d*) Niet dat ik hier meede te kennen wil geeven, als of de Smetſtoffe van andere beſmettelyke Ziektens zig met die der Kinderpokjes zoude vermengen, dezelve aanzetten en kwaadaartiger maaken, dit zoude tegens de ondervinding ſtryden; maar, offchoon zulks geen plaats hebben kan, zoude nogtans het bykomen van eene tweede ziekte door deszelvs eige ſmetſtoffe voortgebragt de omſtandigheden van de Ingeënte Pokjes kunnen verzwaaren, doordien men gemakkelyker het geweld van eene dan van twee gelyktydig koomende ziekten kan wederſtaan.

gelykſte en gunſtigſte voor de Inënting toeſcheen. (*e*)

6. En eindelyk, dewyl haar geringe Ouderdom haar bevrydede van alle angstvallige gedagten en aandoeningen der Ziele wegens de in het werk geſtelde Inënting, welke in Kinderen van meer jaaren ſomtyds nadeelige gevolgen zouden kunnen hebben.

Door alle deeze redenen dan bepaald zynde de Inënting op den gemelden tyd te verrigten, begon ik myne Dogter op den 27 dier maand tot de bewerking zelve toetebereiden, ten welken einde ik haar onthield alle ſpys, die uit het Dierlyk Ryk genomen was, dus Vleesch, Boter, Kaas, Eieren, Visch enz. en integendeel liet ik haar niet dan Verſche Groentens lugtig geſtoovd, gebraade Appelen en Peeren, Gort, Brood en Beſchuitpappen gebruiken. Voor Drank gav ik haar niet anders dan koud water (waar aan zy gewoon was) of alleen, of met wat Syroop van Aalbeziën of Citroenen verfrischt. Ik heb haar dagelyks laaten verblyven in eene lugtige kamer, en in de gang van

(*e*) Ik weet wel, dat de Inëntingen op alle tyden van het jaar verrigt zynde zeer wel geſlaagd zyn; en zoude dus ook des verzogt zynde geene groote uitzondering daar in maaken, dog egter keuze hebbende het koudere jaarzaizoen boven het warme verkiezen.

van myn huis, die zeer groot en koud is, dagelyks ſpeelen.

Den 28ſte *November* gav ik haar des avonds het volgend middel:

℞ Pulv: e Chel: Cancr: Comp: gr: viij
Mercur: Dulc: gr: ij
Tartari Emetici $\frac{1}{6}$ part: grani
M:

Nauwlyks had zy dit poeder een vierde van een uur in gehad, of zy begon reeds walgagtig te worden en pogingen tot braaken te doen, gelyk zy ook in de tyd van een uur driemaalen eene groote hoeveelheid waterig vogt en een gedeelte van de beſchuitpap, die zy eenige uuren te vooren gegeten had, uitbraakte, dit gedaan zynde, geraakte zy in een geruste ſlaap, welke, zonder afgebroken te worden, tot 's morgens duurde, wanneer zy zeer vrolyk en na gewoonte zingende ontwaakte. Geene ontlasting van afgang gehad hebbende gav ik haar den 29ſte des morgens $\frac{3}{4}$ loods Manna, hier van had zy zeer goede ontlasting, at 's middags en 's avonds ſmaakelyk en bleev den ganſchen dag zeer vrolyk, ſliep ook de daar op volgende nagt gerust.

Den 30ſte *November* bragt zy ook ſpeelende en vrolyk door, at na gewoonte ſmaakelyk, des avonds gav ik haar weder het poe-

poeder van den 28ste, het zelve had dezelve uitwerking als bevoorens, zy geraakte ook weder in rust en sliep tot aan den morgen.

Den 1ste *December* gav ik haar 's morgens, wanneer zy fris ontwaakte, dog geen afgang gehad had, weder een gelyk gedeelte Manna, van welke zy egter weinig afgang had. Zy bragt den dag vrolyk en de daar aan volgende nagt gerust door.

Den 2de *December* liet ik haar twee pilletjes inneemen bestaande uit de volgende middelen:

℞ Mercur: dulcis gr: ij
Kerm: mineral: gr: j
Extr: rad: rhei gr: v
M: F: Pil: N°. ij.

Deze Pillen verwekten na twee uuren eene braaking dog geen afgang. Zy at met smaak en bragt het overige van den dag vergenoegt den nagt gerust slaapende door.

Den 3de *December* nog geen afgang gehad hebbende zettede ik haar een Purgeerend Clysteer, waar van zy rykelyk afgang bekwam. Het lighaam door geene verdere en onnodige voorbereiding willende afmatten, dewyl het nu genoeg gezuiverd was, verrigtede ik des agtermiddags de Inënting met een weinig Pokstoffe op een Lancet, waar meede ik op den Linker arm twee kleine insnydin-

dingen maakte en vervolgens dezelve met de Pokſtoffe beſmeerde. Daar kwam geen bloed uit de Wondjes, dog het geluid, welke zy by yder ſneedje maakte, verzeekerde my dat de huid getroffen was. Zy at des avonds als na gewoonte en ſliep des nagts ook volkomen wel.

Den 4de *December* ontwaakte zy vrolyk en vergenoegd, ontbeet met een ſnee droog brood en een beſchuit. De Wondjes, met het bloote oog beſchouwd, zagen 'er volmaakt uit als twee kleine vlooibeetjes; met het vergrootglas zag ik ook geene andere byzonderheden daar aan als alleen, dat de huid op de plaats van de roode ſtipjes een weinig verheven ſcheen.

Den 5de *December.* Zy had eene geruste nagt gehad en ontwaakte vrolyk; ik gav haar des morgens de helvt van het poeder van den 28ſte November; de plaatzen der Inenting, zoo met het bloote oog als vergrootglas beſchouwd, waren niet meer zigtbaar, en de roode ſtipjes geheel verdweenen, zoo dat ik dezelve niet zoude hebben kunnen vinden, indien ik niet zeker geweeten had, waar dezelve geweest waren; dit deede my vreezen, dat de Inënting niet gevat had, en dat ik mogelyk de huid al te weinig gekwetst hadde; om derhalve volkomen zeeker te zyn, of zy voor de beſmetting

ting vatbaar was, dan niet, herhaalde ik de Inënting, makende twee nieuwe infnydingen, ruim een halv duim bezyden de voorgaánde, ter lengte van ruim een agtfte van een duim en zoo diep, dat uit yder der Wondjes een klein droppeltje bloed te voorfchyn kwam.. Zy bleev de ganfche dag vrolyk en wel te vreeden, at 's middags fmaakelyk Gort, dog, dewyl zy geen afgang had gehad, liet ik haar des avonds een Purgeerend Clyfteer zetten, waar van zy ééne fterke afgang had.

Den 6de *December*. Zy had de gantfche nagt zonder wakker worden gerust, ontwaakte vrolyk en ontbeet fmaakelyk. Aan de Wondjes was, nog met het bloote oog, nog met het vergrootglas, iets byzonders te zien. Zy was den gantfchen dag byzonder leevendig, en at fmaakelyk; des avonds gav ik haar weder de helvt van het poeder van den 28^fte^ November.

Den 7de *December*. Zy had de gantfche nagt doorgeflaapen en bragt ook deezen dag gezond en vrolyk door, at en dronk met graagte en klaagde over niets. De Wondjes waren een weinig ontftoken.

Den 8^fte^ *December*. Alles als de voorgaande dag, uitgenomen dat de Wondjes minder ontftoken waren, en volkomen tot heeling zig fcheenen te ftellen, des avonds egter

wa-

waren zy een weinig meer ontſtoken, en zy had deezen dag ook van zelve eene zeer goede afgang.

Den 9de *December*. Alles als gisteren, uitgezonderd dat zy geen afgang had.

Den 10de *December*. Zy bleev aanhoudend welvaaren, met ſmaak te eeten en gerust te ſlaapen. De ontſteeking van de Wondjes was eenigzins toegenomen, zoo dat dezelve nu een groote linie breed en twee liniën lang was in yder wondje; men beſpeurde ook in het aanraaken een weinig hardigheid in dezelve; de Wondjes van de eerſte Inënting, welke geheel verdweenen geweest waren, wierden nu ook weder zigtbaar en geleken volmaakt yder na een vlooibeet. Ik gav haar een purgatie van Senebladeren, waar van zy goede afgang had.

Den 11de *December*. De nagtrust was weder goed, en tegen den morgen had zy twee ontlastingen van afgang. De ontſteeking der Wondjes was meede een weinig toegenomen, zynde dezelve merkelyk verhevener en op het aanraaken ook harder; met het vergrootglas beſchouwd, kon ik 'er verder niets byzonders aan ontdekken. Ik gav haar tegen den middag weder van het aftrekſel van Senebladeren met Syroop van Pruimen, hier van had zy twee ontlastingen. Zy bleev voor het overige den gantſchen dag zeer vrolyk

zon-

zonder ergens over te klaagen en at ſmaakelyk.

Den 12de *December.* Zy had weder wel geſlaapen, ontbeet met ſmaak en was zeer wel te vreeden, de ontſteeking en verhevendheid der Wondjes was merkelyk toegenomen. Zy had des ogtens een goede afgang, en tegen den avond was de pols een weinig koortzig; zy klaagde egter van geen pyn of ongemak, was even vrolyk als bevoorens en at met graagte.

Den 13de *December.* Tot halv ſes uuren des ogtens had zy weinig of niet geſlaapen, zonder egter zeer onrustig of klaagende te wezen, om dien tyd geraakte zy in een geruste ſlaap, die drie uuren duurde, en geduurende welken tyd zy zeer veel winden loosde; by het ontwaaken klaagde zy nergens over, was egter een weinig verdrietig, dog kort daar na weder vrolyk en at ook een oudbakken krentekoekje met ſmaak op. De Wondjes waren merkelyk verhevener, dog de ontſteeking niet uitgebreider, en op yder van dezelve ontdekte ik in het midden een weinig verheve blaartje, dat eene geringe hoeveelheid vogt in zig ſcheen te bevatten; de arm was rontom de wondjes niets ontſtooken, de Koorts van des avonds te vooren was nu geheel af. Ik gav haar weder eene portie van de Senebladeren, waar van zy vier goe-

de

de ontlastingen had. Zy at des middags en avonds ſmaakelyk, bleev ook den gantſchen dag vrolyk en ſliep in den agtermiddag ruim twee uuren. Des avonds ontdekte ik één Pokje op de ingeënte arm, een groote duim breed van de plaats der inënting.

Den 14de *December.* De gantſche nagt weder wel gerust, hebbende byna twaalv agtereenvolgende uuren geſlaapen, by het ontwaaken was zy zeer wel te vreeden, ontbeet ſmaakelyk en bleev den gantſchen dag zeer leevendig en vrolyk. Zoo de Wondjes als het Pokje waren merkelyk gevorderd, tegen den avond wierd zy wat verdrietig en had ook een weinig Koorts.

Den 15de *December.* Zy had een ongeruste nagt gehad en wierd by tusſchenpozingen ſteenende en kermende wakker, des ogtens was zy ook wat ongeſtadig, dan eens vrolyk, dan weder verdrietig, zy ontbeet egter met ſmaak; dog, dewyl zy daags te vooren geen afgang gehad had, gav ik haar eene portie van de Senebladeren, waar van zy ééne goede ontlasting had; des middags en des avonds at zy ſmaakelyk beſchuitpap. De Wondjes en het Pokje waren meer ontſtoken en men zag de beginſelen van Verettering zig in dezelve openbaaren, de Koorts bleev haar tot des avonds by, haar water was ook

zeer

zeer brandig, en koud geworden zynde met een dik wit zetſel op den grond.

Den 16de *December.* Zy had gerust geſlaapen tot vier uuren in den morgen, wanneer zy ontwaakende over pyn aan de billen klaagde, zy geraakte egter weder in ſlaap, en ontwaakte des morgens wel te vreeden en ontbeet met graagte. By onderzoek bevond ik, dat 'er verſcheide Pokjes waren uitgekomen, als twee aan den rand van het bovenſte Wondje, een op de linker arm, een op de borst, een op de buik, agt op de billen en dyën en een in de regter liesch; de Wondjes en het eene Pokje waren met de veretteringmerkelyk gevorderd. Dewyl zy daags te vooren maar eene ontlasting gehad had gav ik haar weder eene portie van de Senebladeren, hier van had zy twee goede ontlastingen; het water was minder brandig en had ook maar eene dikke wolk en geen zetſel op den grond, zy bleev de gantſchen dag zeer wel, at en dronk ſmaakelyk en ging vrolyk na bed.

Den 17de *December.* De nagtrust was weder goed geweest, om twaalv uuren had zy eene goede ontlasting van afgang, zy ontwaakte zeer vergenoegd en klaagde nergens over. De ontſteeking rontom de plaatzen der inënting en het eerst uitgekome Pokje op de ingeënte arm begon zyne leevendige roode kleur te verliezen en te verdooven, en de

Wond-

Wondjes zelve en het Pokje de beginfelen van opdrooging te vertoonen, de laatst uitgekome Pokjes waren na den tyd wel gevorderd. Zy bleev den gantfchen dag gezond en vrolyk, at fmaakelyk, dog had geen afgang.

Den 18de *December*. De nagtrust onafgebroken, ook ontwaakte zy zingende en wel te vreeden. De Wondjes eñ het eerst uitgekomen Pokje begonden meer en meer optedroogen, en de laatst uitgekomenen fcheenen zig ook tot opdroogen te fchikken, gelyk dezelve ook den 21fte December geheel opgedroogd waren; de Wondjes en het eerfte Pokje waren ook dien zelven dag droog en de rooven den 30fte December afgevallen. Dus liep deeze Inënting verder zonder eenige merkwaardige omftandigheden gelukkig af, alleenlyk liet ik haar nog tweemaal na de opdrooging der Pokjes met twee dagen tusfchenpoozing laxeren, en op den 1 January dezes jaars 1770 kwam zy voor het eerst op ftraat. (*f*)

Dus

(*f*) De reden, waarom ik haar niet eerder heb laaten uitgaan, is, om dat ik van myn gemoed niet kon verkrygen de befmetting, dewyl dezelve in deeze Stad niet dan in een en ander voorwerp plaats had, door haar de Stad te doen doorwandelen, mooglyk te verfpreiden, en dus andere myner Medeburgeren aan het gevaar blood te ftellen, van door dezelve natuurlyk te worden aangetast. Myne Ziele heeft daar van een afgryzen, en dus heb ik haar

Dus heb ik, voor zoo verre my bewust is, de eerfte Inënting der Kinderpokjes in Noord-Holland en wel met de allergelukkigfte uitflag verrigt. Dit voorbeeld op de plaats zelve kan dus, gevoegd by honderde andere op onderfcheide plaatzen van ons Land, ftrekken tot aanmoediging van myne Landsgenooten, om deeze bewerking ook aan hunne Kinderen te doen verrigten, offchoon ik my geenzins vleye, dat dezelve inzonderheid hier,

haar niet alleen, tot dat de tyd der befmetting volkomen voorby was, altoos in huis gehouden, maar zelve alle, die de Kinderziekte nog niet gehad hadden, met alle zorgvuldigheid van het vertrek, waar in zy was, geweerd. Het ware te wenfchen, dat alle, die de Inënting oefenen, hier ontrend eene gelyke zorgvuldigheid gebruikten, want, hoe geoorloovd, hoe voordeelig de Inënting in zig zelve befchouwd voor het Menschdom ook weezen moge, zoo is het egter, na myne gedagten, onverandwoordelyk, dat men, door zyn eige voordeel te betragten, andere ongelukkig maake, en dit moet onvermydelyk gefchieden, wanneer men zonder eenige voorzorgen de befmette Perzoonen door de Stad doed wandelen, en onder andere, die deeze Ziekte nog niet gehad hebben, verkeeren. Hoe groot een Voorftander der Inënting ik ook wezen mag, heb ik altoos verfoeid de handelwyze van dezulke myner Kunstgenooten, welke hierin niet dan al te onbedagtzaam en reukeloos te werk gegaan zyn, en dus de Natuurlyke Pokjes daar door als geduurig leevendig gehouden hebben, gelyk ik door voorbeelden, zoo in ons Vaderland, als inzonderheid in andere Landen, daar deeze bewerking meer in gebruik is, zoude kunnen bewyzen.

hier, zonder eene byzondere Goddelyke beſtiering, eene ſchielyke voortgang maaken zal. Het is niet gemakkelyk ingekankerde vooroordeelen volkomen uitteroeien, en dezulke, die dezelve koesteren, tot een betamentlyk onderzoek der waarheid te brengen, de vrees van overtuigd te worden weêrhoud hun zelve van het vereischte onderzoek; zy willen liever in hunne dwaalingen volharden, dan van dezelve overreed hunne gelievkoosde vooroordeelen verzaaken.

Nog moeilyker ſlaagd men hierin, wanneer dezulken, die door hunne bediening op het gemoed der Menſchen eene meer of mindere invloed gekregen hebbende zig tegen deeze bewerking verzetten, en dezelve als eene reukelooze en Hemeltergende onderneeming uitkryten. Alle onderzoek word dan geheel geſtaakt, de menigte geſtyvd in hunne vooroordeelen blyvd zorgeloos in dezelve berusten, men gelooyd zelve wel te doen, offchoon men niet dan door eens anders oogen ziet, of door eene blinde en onbezonne drivt geleid word.

Wenſchelyk ware het derhalve, dat het de Goddelyke goedheid behaagen mogte ook hier de harten derzulken, die, door hun vermogen op de gevoelens der meenigte, tot bevordering der Inënting zeer veel kunnen toebrengen, eens zoodanig te bewerken, dat zy

zy van dwaaling overtuigd door hun voorbeeldig gedrag in deeze, en daadelyke aanpryzing andere daar toe bemoedigen mogten, en dus het voetſpoor volgen van die uitmuntende Godgeleerden (g) die door hunne eige Kinderen in te laaten enten, en deeze bewerking met mond en pen te verdedigen, zig niet alleen eenen onſtervelyken roem verworven, maar aan het Menschdom ook eenen uitſteekenden dienst gedaan hebben. Mannen, wier naamen voor eeuwig aan de vergetelheid onttrokken in 's Lands Gedenkboeken als Weldoeners van het Menschdom behoorden geplaatst te worden, en in de harten van alle welmeenende Nederlanders in zegeninge zullen zyn en blyven.

Hoe het egter den Heere behaagen mag deeze bewerking hier te Lande te beſtieren, ik zal ten minſten die vertroosting en voldoening voor my zelven hebben, dat ik dezelve ten allen tyde verdedigd en door een daadelyk voorbeeld in myn eigen Kind ten ſterkſte heb aangeprezen; terwyl ik de Goddelyke Voorzienigheid ootmoedig danke, dat ik de voordeelen van deeze gezegende uitvinding tot groote blydſchap en vreugde voor my en veele myner Naastbeſtaanden en

(g) Te weeten de Hoog Eerw: Heeren CHAIS, BERTLING, CHEVALLIER, KUYPERS en ABRESCH.

en tot behoudenis van myn gelievd en eenigst Kind heb mogen ondervinden. De Heere maake het verder met deeze bewerking na zyn vrymagtig welbehagen, dog verhoede genadiglyk, dat myne Landsgenooten niet hoorende doov en ziende blind mògen blyven, en hunne harten verharden tegens een der uitneemenſte Gunstbewyzen, welke God immer in het Natuurlyke aan het Menschdom heeft gelieven te betoonen.

